पं. वैद्य आशाकाजी वज्राचार्य

(जीवनीया छत्वाचा खँ)

पं. वैद्य आशाकाजी वज्राचार्य

पद साधन पूजाय् दृष्टि / पताका मुद्रा

बोधि प्रकाशन

न्ह्यब्वःम्ह

सत्यमोहन जोशी

पं० वैद्य आशाकाजी वज्राचार्य

(जीवनीया ङ्वाचा खँ)

न्ह्यब्वःम्ह

सत्यमोहन जोशी

बोधि प्रकाशन

ने. सं. ११११ (वि. सं. २०४८)

पिकाक :
बोधि प्रकाशन, यल

न्हापां पिदंगु- १००० गू

मू- १०/- तका

थाकू- नेपाल प्रेस, शुक्रपथ, काठमाडौं ।
फोन। २२ १० ३२

धापू

चीन देशय् चिनियातय्गु इतिहासया छगू तःधंगु विशेषता खः इमिगु इतिहासय् जुजुपिनिगु व भारादार काजीपिनिगु जीवनीया खँ दुथ्याका तःथें, धर्म, संस्कृति, कला, शिक्षा, ज्ञान विज्ञान आदिया क्षेत्रय् उल्लेखनीय सेवा यानाः योगदान बियाबोंपि आचार्य, वृद्धि-जीवी, कलाकार, विज्ञानविद् थें जापिं विशिष्ट गुण व प्रतिमा दुपिं मनूतय्गु जीवनी नं दुथ्याकातंगु । स्वँ थुनिजक नं मखु, इमिगु इतिहासय् चीनय् वयाः उल्लेखनीय सेवा यानाः योगदान ब्यूपिं विदेशीतय्गु जीवनी नापं दुथ्याकातःगु जुयाच्वन । झीगु देशयागु इतिहासय् धाःसा थुजोगु विशेषता ल्वीके थाकु । अकें नेपालय् बौद्ध धर्म दर्शन व संस्कृतिया क्षेत्रय् उल्लेखनीय योगदान बियाबोंपिं विद्वान्, आचार्य, कलाकारतय्गु जीवनी स्वये साप आपुलु, गनं गनं नांसम्म न्ह्यथनातःगु जुयाच्वन, तर पूवंक जीवनी बियातःगु दैमखु । थथे जूगुलिं नेपाःयागु बौद्ध धर्म व संस्कृतियागु विकास क्रमयागु इतिहास अधूरो व अपूरो जुयाच्वंगु जुल ।

थनी ७०० दँ न्ह्यःयागु नेपाःयागु बौद्ध धर्म दर्शन व कला संस्कृतियागु विकास क्रम व प्रसारयागु खँ सीके थ्वीके माल धाःसा, कीसं चीन देशया यूआन वंशयागु इतिहास, खण्ड २०३ पुद्दकःवनेमाः । छाय् धाःसानि, उकी चीन देशया राजधानी पेचिङ्ग महानगरीस श्वेतचैत्य व श्वेतचैत्य महाविहार दयेकूह्म नेपाली कलाकार अरनिकोयागु जीवनी व कृतियागु विवरण पूवंक च्वयातःगु दु, अथे हे हानं अरनिकोयागु समाधिस्थलस च्वयातःगु शिलालेखय् नं नेपामि कलाकार अरनिकोयागु पारिवारिक जीवन व कृतित्वयागु पूवंक

धल: कियात:गु जुल× । क्षीथाय् धा:सा थन थुजोगु पूर्वक च्वयात:गु जीवनी सुयागु नं प्राप्त मजू ।

अन्यथा, क्षीसं 'श्रीमान् बभूव वृषदेव इति प्रतीतो राजोत्तम सुगत शासन पक्षपाती" (सुगत अर्थात् भगवान् बुद्धयागु धर्म शासनयात थ: नाला: क:धाना:, जुजुपिमध्ये नं श्रेष्ठ जुया-बिज्या:ह्म वृषदेव धइह्म जुजु) धैगु उपाधि छायपा यानात:ह्म वृषदेव जुजु (न्यागूगु शताब्दीयाह्म मानदेव जुजुया तापाआजु) यागु संक्षिप्त जीवनी ल्वीके फुगु जूसा नेपा:यागु स्वंगूगु अथवा प्यंगूगु शताब्दी पाखेयागु बौद्ध धर्म दर्शन व संस्कृतियागु सुवर्णमय इतिहास सत्य सावित जुइगु ।

थ्वहे परिप्रेक्ष्यय् यलया बोधि परिषद्यागु ग्वसा:कथं क्षी थाय्यापिं नांदंपिं बौद्ध विद्वान्, आचार्य, कलाकारपिनिगु जीवनी प्रकाशय् हयेगु क्रम शुरू जूगु ख: । थ्व हे सन्दर्भय् पं. वैद्य आशा-काजी वज्राचार्यजुयागु जीवनीया छत्वाचा खँ, नांगु थ्व व:चाधंगु सफू न्ह्यथनेगु कुत: जुल । अल्प समयस च्वया: पिकायेमा:गु सफू जूगुलिं थुकी आपलं त्वोफ्यूगु खँ दनी । अथे नं गुलपं तयेथें गुलिनं थुकी खँ दुथ्याके फत उकि नेपा:यागु बौद्ध धर्म दर्शन व संस्कृति विषयक समकालीन इतिहास सीकेत थ्वीकेत छुं भतिचासां अभावपूर्ति याइ धयागु आशा दु । क्षीसं थथे हे मेमेपिं बौद्ध विद्वान्, आचार्य, बुद्धिजीवी, कलाकारतय्गु जीवनी च्वच्वं यंकेगु क्रम न्ह्याकावं यंकेमाला च्वंगु दु । थथे जुल कि हे आपलं ऐतिहासिक लिधंसा खँ

× च्वयाबिज्याहुँ जि पिकयागु निगू सफू

१. नेपालया राष्ट्रिय विभूति कलाकार अरनिकोया
   श्वेत चैत्य (महाकाव्य)
   प्रमुख वितरक– नेपाल भाषा परिषद्

२. कलाकार अरनिको
   (जीवनी व कृतित्व)
   वि.सं. २०४४या "राष्ट्रिय पुस्तक प्रदर्शनी"स प्रथम पुरस्कार प्राप्त
   प्रमुख वितरक–साझा प्रकाशन

सुरक्षित जुया: प्रकाशय् वइ गुगुकि यांयात तस्मकं आवश्यकता जुयाच्वंगु जुल । मूसँ ला च्वय् हे न्ह्ययने थुन, ह्रानं छक थन लिसा- कायें । चीन महादेशया युआन वंशयागु इतिहासय च्वयात:गु नेपा:मि कलाकार अरनिकोयागु जीवनी प्रकाशय् वर्मेलिनिनि, श्री ५ या सरकार, हुलाक सेवा विभागं २०२६ साल वैशाख १ गते नेपा:मि कलाकार अरनिको व वं दयेकूगु श्वेतचैत्य अङ्कित हुलाक टिकट पिकया: अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रय् प्रचार याना व्यूगु जुल । यथे हे श्री ५ या सरकारं 'अरनिको' यात नेपा:या राष्ट्रिय विभूतितय्गु ऋवलय् नं दुथ्याकूगु जुल, ह्रान काठमाडौं–कोदारी राजमार्गया नां हे 'अरनिको राजमार्ग' धका: छुनाव्यूगु जुल, इ० ।

अन्त्ये थ्व सफू च्वयेगु ज्याय् ग्वाहालि व्यूपि धर्मपासापि **ह्:खाया लोकबहादुर शाक्य, थैनाया** पं० हेमराज शाक्य, **बांसबारी सल्लाघारीया केशर लाल, वज्र** होटेल कलामण्डपया राजेन्द्र श्रेष्ठ व **मेमेपिं सहयोगी पासापिन्त आपलं सुमाय्** देछानाच्वना, अले गनं गनं **द्वंबड्ं जुयाच्वंसा क्षमा फ्वनाच्वंना ।**

यल, **बखुंबाहा:** **सत्यमोहन जोशी**

ने. सं. ११११, यल्पञ्जरां

लँपु

नेपाःया न्हू पुस्तायापिं मनूत थःपिनिगु च्वन्ह्यानाच्वंगु परम्परागत मान्यता व संस्कृतिनाप कन्कन् अपरिचित जुजुं वनाच्वंगु दु धइगु अनुभव छुं दँ न्ह्यःनिसें हे की मध्ये आपासिनं यानावयाच्वंगु दु । थ्व खँय् नेपाःया बुद्धिजीवीवर्गं इलय् हे ध्यान मबिल धाःसा, आः वइगु न्हू पुस्ताया मनूतय्गु जीववय् थःपिनिगु ऐतिहासिक गौरवयात थाउँक हे अनभिज्ञ (ह्ममस्यू थें) याना बिइफु । उगु स्थिति वइबलय् न्हूगु पुस्ताया मनूत छगू आरोपित कृत्रिम जीवन हनेमालेगुली करंकयनाच्वंवनी । अकें, कीसं विचाः यायेमाल कि थुज्वःगु सांस्कृतिक ह्रासयात इलय् हे पनेत छगू लँपु लुइकेमाल । थुकियागु लागि कीसं कीगु परम्परागत शिक्षायात नं न्हापां समुचित स्थान बीगु स्वयेमाल थये जुलकि की वंशजं थःपिनिगु विशाल परम्परायागु गौरव अनुभव यायेफइ, अले न्हूगु युगय् थौंकन्हे बीगु शिक्षाया ल्यूल्यू, तुलनात्मक व समीक्षात्मक अध्ययन यानाः थःपिनिगु परम्परायागु श्रेष्ठतायात थः नालेफइ ।

न्हचखँ

बोधि प्रकाशन केन्द्रं बौद्ध धर्म दर्शन सम्बन्धी गुलि नं च्वन्ह्याःगु ज्याझ्वः न्ह्याकाबयाच्वंगु खः व सकल कल्याण-मित्रजनपिन्त विदित हे जुयाच्वंगु दु धायेमाल । केन्द्रया पाखें न्ह्याकूगु धर्मदेशनाया ज्याझ्वलय् पं. दिव्यवज्र वज्राचार्यजुं ने. सं. ११०३ अनला पुन्हीनिसें ने. सं. ११०४ थिलाथ्व १३ तक आचार्य शान्तिदेव कृत 'बोधिचर्यावतार' यागु व्याख्या यानाबिज्यात, हानं वसपोलं हे ने. सं. ११०६ तछलाथ्व ७ कुन्हु आचार्य नागार्जुन कृत प्रतीत्यसमुत्पाद हृदयकारिकायागु व्याख्या, ने. सं. ११०६ गुंलाथ्व ३० कुन्हु 'प्रज्ञापारमिता विषयक व्याख्या यानाबिज्यात । थथे हे घर्थेसे लोसांग क्याम्पा लामाजुपाखें ने.सं. ११०४ थिलागा स्वन्हु-तक प्रज्ञापारमिता विषयक धर्मदेशना, हानं वसपोलया पाखें हे वि. सं. २०४१ फागुन ५ निसें गुन्हुतक लामा चोंखापाकृत 'त्रिमूलपथ' यागु व्याख्या यानाविज्यात । हानं रिम्पोचे छ्वेकिनिमा पाखें ने. सं. ११०८ कछलाथ्व ८ निसें १४ न्हु तक कुनसांलामेस्यालुं ङोन्दुयागु व्याख्या व धर्मदेशना यानाबिज्यात ।

केन्द्रयागु हे तत्वावधानय् ने. सं. ११०९ कउलाथ्व ७ कुन्हु नेपाल भाषां हीकातःगु 'बोधिचर्यावतार' ग्रन्थरत्न ब्वलेगु समारोह सम्पन्न जुल । थथे हे हानं केन्द्रया पाखें ने. सं. १११० ज्या-पुन्ही कुन्हु नेपाल भाषां च्वयातःगु 'कुनसांलामेस्यालुं ङोन्दु' ग्रन्थ रत्न बिमोचनया ल्यूल्यू, हनेबहःम्ह ज्ञान भिक्षु महाक्षान्ति (राणा सरकार-यागु इलय् भिक्षु जुल धकाः पितिनातःपि ५ म्ह भिक्षुपि मध्ये ल्यना-

भ्वंह्र भिक्षु) यात ह्ना–पौ दछायेगु ज्याज्व: नं न्ह्यात । अनंलि ह्नानं ने. सं. ११११० गुंलाथ्व त्रयोदशीकुन्हु हिरण्यवर्ण महाविहारय् अष्टसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता विधिपूर्वक पाठ याका: 'नव सूत्र संग्रह' नांगु ग्रन्थरत्न विमोचन समारोह नं सुसम्पन्न जुल ।

नेपाल भाषां व नेपाली भाषां नं अमूल्यगु आधारभूत बौद्ध ग्रन्थ प्रकाशय् हयेगु ज्याय् केन्द्रयापाखें थौंतक पिदनं धुंकूगु सफूया धल: थथे ख।–

१) आचार्य शान्तिदेव रचित बोधिचर्यावतार
(आचार्य प्रज्ञाकरमतियागु टीका सहित)
मां भाषाय् हीकाविज्या:ह्म पं. दिव्यवज्र वज्राचार्य

२) लामा चोंखापा रचित त्रिमूल पथ
मां भाषाय् हीकाविज्या:ह्म भिक्षु सुमति सङ्घ

३) आचार्य नागार्जुन रचित प्रतीत्यसमुत्पाद हृदयकारिका
मां भाषाय् हीकाविज्या:ह्म पं. दिव्यवज्र वज्राचार्य

४) वयान्छा लामाजुं कनाविज्या:गु 'कुन्सांलामेस्यालुं छोन्दु'
मां भाषाय् लिपिबद्ध याना च्वयाविज्या:ह्म पं. बुद्धिराज शाक्य
सम्पादक–सत्यमोहन जोशी

५) क्यान्छ्यालामाजु व छोन्दु लुमंति मुना
सम्पादक–सत्यमोहन जोशी

६) नव सूत्र संग्रह
(ललितविस्तर, समाधिराज, लङ्कावतार, अष्टसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता, गण्डव्यूह, सद्धर्मपुण्डरीक सूत्र, दशभूमिक सूत्र, सुवर्ण प्रभास व तथागत गुह्यकम्)
नेपाली भाषं च्वयाविज्या:ह्म– पं. दिव्यवज्र वज्राचार्य

बोधि प्रकाशन केन्द्रया थी थी ज्याऴवः, भद्रचरी व प्रज्ञापारमिता भावना, त्रिशरण बोधिचित्त भावना आदि ध्यापौत नं केन्द्र-यापाखें इलय्ब्यलय् पिकाये धुंकूगु दु ।

बौद्ध धर्म दर्शन व संस्कृतिया क्षेत्रय् बोधि प्रकाशन केन्द्रं थौंतक थथे गुलि नं ज्याऴवः न्ह्याका बयाच्वंगु खः व फुक प्रयोगात्मक रूपय् जक सम्पन्न जुल धायेमाल । थुकी वांलाक ज्यायायेत ज्यामछिंगु आपलं पंगल नं दयेफु । तर आः २०४६ यागु जन-आन्दोलन लिपा, नेपालय् न्हूगु ह्यूपा वोगुजुल । निर्दलीय व संकुचित पञ्चायत व्यवस्थाया थासय् आःला बहुदलीय प्रजातन्त्रया पुनर्बहाली नं ज्वीधुंकल । देशयागु सार्वभौमसत्ता हे जनताय् लाःवे धुंकल । न्हूगु संविधानं नेपाली भाषायात राष्ट्र भाषा, अले मेमेगु जाति जनजातितय्गु मां भाषायात राष्ट्रिय भाषा धकाः मान्यता प्रदान याये धुंकल । अले थ्वहे ऴवलय् देशय् दुने ब्वल्हनाच्वंगु थीथी भाषा, लिपि, धर्म, संस्कृति आदियागु संरक्षण व सम्वर्द्धन याना यंकेगु स्वतन्त्रता नं प्रदान याये धुंकूगु जुल ।

अले देशय् थथे न्हूगु ह्यूपा वोगु इलय्, बोधि प्रकाशन केन्द्रं नं थःगु कार्यक्षेत्रय् न्हूगु मोड बियाः न्हूगु आयामय् प्रवेश यायेत न्हापां थःगु सीमित कार्यस (प्रकाशनय्) जक तःवधनाच्वंगु नांयात मेकथं न्हूगु नां "बोधि परिषद्" धकाः छुनाः ह्लीकूगु जुल, बोधि प्रकाशन केन्द्रया 'बोधि प्रकाशन' जक धयाः कथा यायेगु नं थवछ्यूगु जुल । थथे धायेबलय् आः बोधि परिषदं प्राज्ञिक स्तरय् (Academic Status) त्वाथः गगं थाहां वनेगु थःगु लक्ष्य तातुंगु दु । नेपाःयागु बौद्ध धर्म दर्शन व संस्कृतियागु सन्दर्भय् थ्व छगू अतिकं आवश्यक जुया च्वने धुंकूगु पलाः खः ।

आ। बोधि परिषद्यागु मू उद्देश्यकथं थथे ज्याझ्व: न्ह्याका-यंकेगु जुइ, गथेकि–

१) बौद्ध धर्म दर्शन संस्कृति सम्बन्धी अन्वेषण अनुसन्धान-या ज्याझ्व: न्ह्याकेगु

२) बौद्ध धर्म, दर्शन व संस्कृति सम्बन्धी सृजनात्मक मौलिक ग्रन्थ तथा कृति पिकायेगु, नापनापं अनूदित कृति नं पिकायेगु

३) राष्ट्रिय व अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रय् समान उद्देश्य दयाच्वंगु थी थी बौद्ध सङ्घ, संस्था, प्रज्ञा-प्रतिष्ठान नाप स्वापू तया: विचा: आदान प्रदानया ज्याझ्व: न्ह्याकेगु, विश्व शान्ति व विश्व भ्रातृत्व व्वल्हंकेगु ज्याय् तिव: बियेगु ।

४) बौद्ध धर्म दर्शन व संस्कृतिया क्षेत्रय् उल्लेखनीय सेवा या:पि, योगदान ब्यूपि आचार्य, धर्मदूत, कल्याणमित्र, धर्मभानक, विद्वद्वर्ग, लेखक, कलाकार, उपासक व उपासिकापिनिगु सम्मान यायेगु, मानार्थ उपाधि देछायेगु ।

अले थ्व हे च्वय् न्ह्यथनागु उद्देश्यअनुरूप बोधि परिषदं यल (ललितपुर) नकबही अथ:ननी निवासी पं. वैद्य आशाकाजी वज्राचार्यजुयागु थुगु ब:चाधंगु जीवनी सफू पिकायेगु ग्वसा: ग्वोगु जुल । बौद्ध धर्म, दर्शन व संस्कृतियागु क्षेत्रय् ता:कालंनिसें हे उल्लेखनीय सेवा व योगदान प्रदान यायां वयाच्वनाविज्या:ह्म बसपोल पं. वैद्य आशाकाजी वज्राचार्यजुयागु व्यक्तित्व व कृतित्व यागु बारे थुगु ब:चाधंगु सफुति आपलं खँ उलाक्यंगु दु । थौं बसपोल निक: ज्याजंकु यायेत्योगु वैंसय् नं उत्तिकं हे क्रियाशील

जुयाविज्या:गु खने दु । घात्थें धायेगु जुल घा:सा वसपोल पं. वैद्य-राज आशाकाजी वज्राचार्यजु– नेपा:या बौद्ध धर्म दर्शन व संस्कृतिया क्षेत्रय् विद्वता व प्रवीणतां जायाच्वंपि मध्येयाह्म छह्म प्रतिभाशाली अधिकारी ख: । थ्व हे संयात वा:चायेका: यलया वोधि परिषद्‌या सभां वसपोलयागु अमूल्यगु उल्लेखनीय सेवा व योगदानयागु कदर स्वरूप वसपोलयात 'अवदान रत्न' नांगु उपाधि ब्यछायेगु निर्णय या:गु ख: ।

यल (ललितपुर) | बोधि परिषद्
ने. सं. ११११ गुंलाथ्व १२
(२०४८ भाद्र ६)

पं. वैद्य आशाकाजी वज्राचार्यजुयात यलया बोधि परिषद्‌या सभां वेछा:गु "अवदान रत्न" उपाधियागु प्रशस्ति

प्रतिलिपि

नमो रत्नत्रयाय

बुद्ध, धर्म व सङ्घयात नमस्कार

नेपालय् प्रचलित जुयाच्वंगु बौद्ध धर्म, दर्शन व संस्कृतियागु जीवित परम्परायात च्वन्ह्याकातयेगु ज्याय् आत्मसमर्पित जुया: ता:कालंनिसें हे धर्मोपदेश, कथावाचन, व्रतोत्सव क्रिया व अध्यापन कार्यया क्रम न्ह्याका: आपलं च्वछायेबह:गु सेवा याना विज्या:ह्म, थथेहे हानं बौद्ध धर्म, दर्शन व संस्कृति विषयक आपलं सफू च्वया: तथा अनुवाद याना: प्रकाशय् हयाबिज्या:ह्म विशेषत: थीथी अवदानया बाखं कनाथेंतु अवदान साहित्य मां भाषाया धुकू जायेका बिज्या:ह्म यलया नांदंह्म बौद्ध विद्वान्, चर्या गीत व नृत्यया निर्देशक वज्राचार्य पं. वैद्य आशाकाजीयात वसपोलयागु अमूल्यगु उल्लेखनीय जुयाच्वंगु सेवा व योगदानयागु कदर यासे यलया बोधि परिषद्‌या सभां थौंया मितिस "अवदान रत्न" मानार्थ उपाधि दुनुगलंनिसें देछा:गु जुल ।

वसपोलयात दिशा फिगू, बखत स्वंगू मङ्गल सुख प्राप्त जुया च्वनेमा ।

यल (ललितपुर) — बोधि परिषद्

मिति– ने. सं ११११ गुँलाथ्व १२

(वि. सं. २०४८ भाद्र ६ गते वृहस्पतिवार)

पं. वैद्य आशाकाजी वज्राचार्य

१

नेपाल संवत् १०२९ (वि.सं. १९६५) कार्तिक शुक्ल द्वितीया सोमबार किजापुजाकुन्हु यल (ललितपुर) या नकवही अथःननीस पण्डित वैद्य आशाकाजी वज्राचार्यया जन्म जूगु खः। वसपोलया बौया नां ज्योतिराज, मांया नां राजमाया।

वसपोलया मचाबलेसियागु नां खः 'गणेश'। अके वसपोलयात 'गणेशराज' नं धाइगु जुयाच्वन। थ्व 'गणेश' धयागु नां गये जुयाच्वंगु धाल धाःसा, वसपोलया मां राजमायाया इहिपा जुयानं गुलिखे दँतक मचा मदु खनि। अले ज्योतिराजं सन्तानयागु लागी मेह्म मिसा हल। थःत लिथु हयाबिसेंलि, राजमायाया जीवनय् ताःवंगु वज्रं कःथें जुल। छु याय् छु याय् जुल। अयेनं हरेस छता मनसे, सन्तान दैतिनिला धइगु आशां, राजमायां गणपति हृदय तन्त्रस न्यनातयागु वाखं लुमंकल। अले त्वालय्नतुं च्वंह्म तुयूवर्णह्म गणेद्यःयागु मङ्गलवार पतिकं सेवायानाः अवसं च्वनेगु यात। थ्व क्विन्ह्याका ल्हाहा दुह्म तूयूह्म गणेद्यः धयाह्म गंप्याखं (अष्टमात्रिका गण प्याखं) याह्म हे गणेद्यः जुयाच्वन। थ्व गणेद्य हिसा मयाइह्म, थ्वँ अय्ला नं मत्वनिह्म जुयाच्वन। ह्याउँह्म गणेद्यः जूगु जूसा हिसा नं याइगु, थ्वँ अय्ला नं त्वनीगु जुयाच्वन। हानं थ्व तुयूह्म गणेद्यः-यागु महिमा मेगु नं दुगु जुयाच्वन। थ्व गणेद्य दीक्षावीबलय् नं पुज्यायेमाःह्म जुयाच्वन। लामातय्संला तन्त्रस वर्णितह्म पुजोह्म गणेद्यःयात धर्मपाल हे नं धाइगु जुयाच्वन। थ्व हे तुयूह्म गणेद्यःयागु

एकचित्त भावं सेवा याना जूवलय्, राजमायाया कोखं नं ज्योतिराज-यात पुत्र लाभ जुल। अले गणेद्य:या सेवा याना: प्राप्त जूह्म काय्मचा जूगुलि, मचाया नां हे "गणेश" धका: छुनाविल। थ्व मचायात गणेशयें तु सिद्धि दुह्म जुया: सकसिनं नं येकगु जुल।

लिपा थ्व हे मचा 'गणेश' या नां 'आशाकाजी' धका: गये-याना च्वन, थुकी नं छुत्वाचा सीकेवह:गु खँ मुलाच्वंगु दु। व छु धा:सां नि, व मचा गणेश खुदँति दुवलय्, प्वा:या त्वचं सिकिम्त विरामी जुल खनी। वयात म्वाइ धका: सुनानं आशातकं मका:गु जुल। तर वैद्य कुलय् जन्म जूह्म मचायात, वसपोलया आजु, अबुजु-पिनिगु कुतलं म्वाकावं त्व:तल। अले ला छु, म्वाइ धका: सुनानं आशा हे मकाये धुंकूह्म मचा गणेशया नां आशां पूर्ण जुया: "आशाकाजी" जूवन। ज्ञानं सियावोलिसे, गुणं जायावोलिसे आशाकाजीयात सकसिनं नं येकाजुल। अले थ्व हे आशाकाजी धयागु नां थौंतक नं प्रचलित जुयाच्वन।

आशाकाजीयात मचावलय् वसपोलया अबुजु ज्योतिराजं प्रारम्भिक शिक्षा विया: अमरकोश ब्वंकूगु जुयाच्वन, पूजा पाठयागु क्रिया विधि नं स्यनाब्यूगु जुयाच्वन। तर वसपोल गुदँ दुवले वसपोलया मां राजमाया मत्यवं मन्त। हानं वसपोल फिन्यदँ दुवले, वसपोलया अबुजु ज्योतिराज नं मत्यवं हे मन्त। अनंलि वसपोलयागु पालन पोषण व शिक्षा दीक्षायागु फुक व्यवस्था वसपोलया आजु नरेन्द्रराजपाखें जुल। आ:व: च्वनेगु, ह्लम सयेके सीकेगु, थुजोगु ज्याय् वसपोलया मचांनिसें हे मन वंगुलि याना:, वसपोलयागु बहुमुखी प्रतिभाया ज: खनेदयावल।

वसपोलया आजु वैद्यराज नरेन्द्र राजया जागीर येँय् विष्णुमतीया सन्निधाने भिद्य:क्वय् च्वंगु आयुर्वेद औषधालयस जुयाच्वन। लिपा त:धिक जुयावसेंलि, वसपोल थ: आजुनाप अनहे

ओपधालयस च्छपि पण्डित, कविराजपिके सयेकामीका कायेकथं आख: व्वंविज्याइगु जुल । वसपोलं अन संस्कृत भापाया कोमुदी व्याकरण व्वनेगुया नापनापं वैद्य ग्रन्थ नं व्वनेगु यानाविज्यात । याकनं हे वसपोलं संस्कृत व्याकरण व आयुर्वेद शास्त्रय् थःगु ज्ञान भण्डार ब:लाकाविज्यात । वसपोलयागु कुशाग्र बुद्धि खना: ओपधालययापि पण्डिततय्‌सं थथे धायेगुयात– "गुभाजुया मचा जूसां, थ्वं बांलाक आख: व्वना: याकनं सयेकासीका काल ।" तर वसपोलयागु विद्यार्थी जीवनय् वज्रं क:वल । वसपोलया आजु नरेन्द्रराज नं मत्यवं मन्त । वसपोल आ: हा:ना: मदु थें जूवन । थुथाय्, वसपोलयात ओपधालयया हाकिम कविराज हरिप्रसाद उपाध्यायजुं साप हे करुणा तया: मायाया:गु जुयाच्वन, अले वसपोल-यात अन हे ओषधालयस आजुं (नरेन्द्रराजं) यानावोगु वैद्य ज्याय् जागीर चूलाकाबिल । थुकि वसपोलयात आयुर्वेदीय वास: दयेकेगु ज्याय् आपलं अनुभव प्राप्त जुल, ओषधालयया कविराजपिनिगु सत्सङ्ग याना: थःपिनिगु कुलं यानावयाच्वंगु पेशागत वैद्य ज्याय् वसपोल आपलं पोख्त जुयाविज्यात । थुकि याना: छेँय् वास: याक:वंपिनिगु रोग निदान यायेगु ज्याय् नं आपलं ग्वाहालि जूवल ।

संयोगवश उगु इलय् वसपोलयात आपलं दयामाया तया: जागीर चूलाका व्यूह्य हाकिम कविराज हरिप्रसाद उपाध्याययात पजनीवलय् मेगु अड्डाय् सरुवा यानाबिलखनी । राणाकालीन शासन व्यवस्थाय् अड्डाखानाया हाकिमतयेत दँय छक: पजनी याना: सरुवा यायेगु खोसे यायेगु, प्रोमोसन यायेगु चलन दु । थ:त माया याहृह्य हाकिम कविराज मेथाय् अड्डाय् सरुवा जुर्सेलि, वसपोलयात अन ओषधालयस च्वना: ज्याययेगु मन मदयावल । वसपोलया हानं उच्च शिक्षा प्राप्त यायेगु हे इच्छा जुल । अर्के वसपोलं ओषधालययागु जागीर त्व:ताविज्यात, अले रानीपुखुया राजकीय

संस्कृत पाठशालाय् भर्ना जुया: २ दँ आखः स्वनाविज्यात । थुकि वसपोलयागु संस्कृत विद्यायागु ज्ञान व्वल्हंकाविल । तर वसपोल-यात छेँयागु परिस्थिति याना। नियमित रुपं उच्च शिक्षा अध्ययन यायेगु अनुकूल मजुल । छेँय् फुक स्वयेमा:ह्म, कर्मयाना हयेमा:ह्म थ:हे जूगुलि वसपोलयात आर्थिक भारं नं ववच्यूवोगु जुल । अथेनं वसपोलं ह्रेस छता गुवले नयाविमज्या: । वसपोलं फुगुचा:गुकथं थ:गु इलम रोजगार नं यानाच्वनाविज्यात, छेँज्या नं तिप्यंका च्वनाविज्यात । अले वसपोलं चोबाहालय् च्वंह्म पण्डित माधव-नाथ उपाध्याय व्याकरणाचार्यनाप खुदँतक प्राइभेट मध्यकौमुदी, काव्य नीति, धर्म शास्त्र आदि खूब लगनशील जुया: अध्ययन याना-विज्यात । थुकिं वसपोलयात संस्कृत भाषां च्वयात:गु तत:धंगु आयुर्वेदीय शास्त्रया सफूया नापनापं बौद्ध धर्म दर्शनया शास्त्रीय ग्रन्थ नं थ्वीकेत, सीकेत अर्थ छ्यायेत साप हे अ:पुकाविल । संस्कृत भाषां संवाद यायेत नं वसपोल मग्यात । वसपोलयात संस्कृतया छह्म नांदह्म विद्वान् जुल धैगु वा:चायेका: सकसिनं नं वसपोलयात "पण्डित" धका: सम्बोधन यायेगु यानाहल । वसपोलं संस्कृत भाषास च्वयात:गु बौद्ध ग्रन्थयागु अर्थ छ्याना: वाखं नं कनेगु ज्या यानाविज्यासेंलि—ला वसपोलयात छप्वा: म्हुतुं धैयें सकसिनं नं "पण्डित गुरु' नं धायेगु यानाहल । अले वसपोल "पण्डित आशाकाजी" वज्राचार्यया नामं हे प्रसिद्ध जुयाविज्यात ।

यलया त्वा:, बाहा:यापि मनूतसें वसपोल आशाकाजी वज्राचार्ययात थथे 'पण्डित', 'पण्डित गुरु' धया:ह:वलय्, धात्थें छु वसपोल शास्त्रार्थ हे नं यायेफुह्म पण्डित हे नं जुल ला कि छु ? धइगु न्ह्यस:नं त:पिं दयाच्वन । थुकी छगू न्ह्याइपुसे च्वंगु प्रसङ्ग दु, व गथे धा:सा पं. आशाकाजी वज्राचार्य यल अय:ननीयाह्म हे जूसां मङ्गलबारपत्तिकं येँय् हनूमान् ध्वाखाय् वना: अनया लायकू ध्वाखा-या ज:पाखे सुवर्ण छत्रं क्वीका: च्वंह्म हनूमानद्य:यात प्यारामधि

नकःविज्याङह्म जुयाच्वन । अले वसपोल अन थ्यंकःबिज्याङगु इलय् हे संस्कृत विद्या स्वनातःपि धुरन्धरपि पण्डित बाज्यापि ग्वाःग्वाः अन वयाः हनूमान्यःयात लड्डू नकःवङगु जुयाच्वन। उथाय् अन हनूमान घ्वाखा लिकसंतुं थैथें मखनय् तलेजु देगः स्वमं च्वंगु फुक पसलय् पण्डित वाज्यापिन्सं संस्कृत भाषां च्वयातःगु सफू पसः तयाच्वंगु ई नं जुल। हानं वनारसय् आखः ब्वनावंपि ब्रह्मजुपिन्सं ला अन वनारसय् प्रसिद्धह्म संकटमोचन हनूमान्यागु महात्म्य आपलं स्यूगुलिं थूगुलिं इमिसं हनूमानयः खूब मानेयाङगु ला स्वाभाविक हे जुल। अले थथे मङ्गलवारपत्तिकं पण्डितवाज्यापिन्सं छह्म वज्राचार्यया मचा आशाकाजीयात मङ्गलवारपत्तिकं नापलाङगु क्रम न्ह्याना च्वसेंलि इमि थवंथः म्हसिया, हनूमानयः पुज्याये सिधेकाः प्रसाद वितरण नं जुङगु जुयाच्वन। अले मङ्गलवारकुन्हु अन हनूमान घ्वाखालिकसं च्वंगु विश्वनाथ देगःया फलय् थ्वःचा थ्वःचा मुना संस्कृत भाषां ग्वाकतिक न्ह्यसःलिसः याना: खंल्हाबल्हा याना च्वनिबलय् शास्त्रार्थ हे नं जुयाच्वंगुला घइथें नं जुइगु जुल। छकः अन पण्डित वाज्यापिन्सं पं. आशाकाजी वज्राचार्ययात थथे न्ह्यसः तल खनी– "छःपिला वज्राचार्य गुभाजुया मचा, चीभाद्यः चाःहुलिह्म, भगवान्यः पुज्याइह्म। थनथ्यंक वयाः हनूमान् द्यःयात मङ्गलवारपत्तिकं छाय् प्यारामधि नकः वयागु? थ्वया रहस्य छु?" अले न्ह्योकेकथं पं. आशाकाजीं इमित थथे लिसः बिया-बिज्यात खनी– "लङ्का वनेत ग्वाहालि काःवयागु।" थ्व खं न्यनेवं अन सकलें इतिइति न्हिल हैं। लिपा वसपोलं इमित थथे धया-बिज्यात– "पण्डितजूपि, न्यनाबिज्याहुँ। जि थौंकन्हे वैपुल्यसूत्र ब्वनाच्वनागु, उकी गुंगू ग्रन्थरत्न दु– (१) ललितविस्तर (२) समाधिराज (३) अष्टसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता (४) गण्डव्यूह (५) सद्धर्मपुण्डरीक (६) दशभूमिक (७) सुवर्णप्रभास (८) तथागतगुह्य। थ्व च्यागू जुल। अले छगूया नां खः लङ्कावतार। थ्व लङ्कावतार सूत्रय् तथागतं लङ्काधिपति रावणयात

"आलय विज्ञान" यागु दर्शन कनाविज्या:गु जुयाच्वन । थ्व धा:सा थ्वीके साप थाकु खनी । अले जिमि आजु अजुपिन्सं जित: हनूमान द्य:यागु छक सेवा यारे धाल । 'ज्यू' धका सेवा यानाच्वना । आ:ला 'आलय विज्ञान' यागु दर्शन नं थुयावल, थ्व हनूमानद्यवं जित: लङ्कापुरी हे चा:हिका ह:येँ हे जुल । अँ, हानं छलपोलपिन्त छता खँ कने– जिमि बाहा:, वहिली न्ह्याथासं पूर्वद्वारे हनूमानद्य: मदै हे मखु, वरू खंके थाकु ।" वसपोलयागु थुजोगु खँ न्यना: मन पण्डित वाज्यापिं अजू चाल, अले इमिसं छ्वा: म्हुतुं यथे धाल हँ– "यलयाह्म थ्व गुभाजु ला स:स्यूह्म पण्डित हे जुयाच्वन खनिका ।"

वसपोल पं. आशाकाजी वज्राचार्यजुया २२ दँया बँसय् चन्द्रदेवीनाप इहिपा जुगु ख: । चन्द्रदेवीयापाखें वसपोलया निह्म काय्मचात दत– त:धिकह्म सद्धर्म राज, चीधिकह्म महीश्वर राज । चन्द्रदेवी मत्यवं मन्त । वसपोलया वेतिमायानाप इहिपा जुल । वेतिमायाया पाखें वसपोलयात स्वह्म म्ह्याय्मचात लाभ जुल– त:धिह्म तारादेवी, दातिह्म लक्ष्मीदेवी व चीधिह्म पूर्णदेवी ।

पण्डित आशाकाजी वज्राचार्यजुया मनस छगू त:धंगु इच्छा दु खनी– व ख: बौद्ध धर्म दर्शनया वज्रयानी परम्परा व उकिं ब्वलंकात:गु संस्कृतिस पोख्त जुइगु । थुकियागु निम्ति वसपोलयात सत्पात्रह्म गुरुया पाखें दीक्षा कायेगु आवश्यकता जूवल । वसपोलया न्ह्य:ने चुक:बाहा:या पं. धर्मराज वज्राचार्य, बूबाहाया पं. चिरपति, भाजुपति वज्राचार्य, थथेहे हानं यलया मेमेपिं च्वन्ह्या:पिं वज्राचार्य-पिनिगु नांया धल: खनेदयेक वल । वसपोलपिके हे दीक्षा कायेगु ला थंथें नं विचा: ल्वीकल । तर लिपा वसपोलं मन हीकाबिज्यात । स्थानीय भावनायात त्व:ता: वसपोलं उदार भावना ज्वनाबिज्यात । येँय् तक्षबाहा (सुरतश्री महाविहार) या नांदह्म सुरत वज्र वज्राचार्य ल्हासाय् पोताला लामाजुयात आपालं चमत्कारपूर्ण प्रभाव

लाकगु खं लुमंकाविज्यात, उथाय् ब्रह्मपुत्रनदी पारयायेत नांचा मदुगुलि नांचाया पलिसा थःगु कसायूगाः न्यायाः उकी हे च्वनाः "जयंवाञ्छलि" चचाम्ये हालाः व विशालगु खुसि सफलतापूर्वक पारयानाः नेपाः ल्याहांविज्याःगु खं लुमंकाविज्यात। थ्वसपोल सुरत वज्रयाहे कुलय् जन्म जुयाः बौद्ध धर्म दर्शनस पोक्त जुया च्वंह्म गुह्य हर्ष गुरुजुयाके दीक्षा कायेगु वसपोलं निर्णय याना-विज्यात। थ्व ज्याय् वसपोलयागु विचारनाप सहमत जूपिं मेमेपिं धर्मपासापिं नं मूवल। अले दीक्षा काइपिं २८ ह्म स्वायेवं, वसपोलं तक्षवाहाया गुह्य हर्ष गुरुजुयात यलय् हे निमन्त्रणा यानाबिज्यात। गुह्य हर्ष गुरुजु नं निमन्त्रणा स्वीकार यानाविज्यात। युकी मूलह्म जजमान पं. आशाकाजी वज्राचार्य हे जुयाविज्यात। थथे गुरु परम्पराकथं, वसपोल पं. आशाकाजी वज्राचार्ययात यें, तक्षवाहाः-यागु परम्परां गौरवान्वित यानाब्यूगुजुल। हानं तक्षवाहाःयागु मेगु छगू तःधंगु प्रभाव चर्या गीत (चचा म्ये) व चर्या नृत्यं (चचा प्याखं) लाकूगु जुल। गुह्य हर्ष गुरुजु पं. आशाकाजीयात अतिकं योग्यह्म, लगनशीलह्म, आज्ञाकारीह्म पात्र खंकाविज्यात। अले गुह्यहर्ष गुरुजु वसपोल पं. आशाकाजीयात प्रयोगात्मक रूपं थीथी चर्यानृत्य स्यने कनेयानाबिज्यात। हानं गुह्यहर्ष गुरुजु थः पासा नीलवज्र गुरुजु (अमोघ वज्रया अबुजु) यात नं ब्वनाहयाः वसपोलया पाखें चर्या गीत व नृत्यया सैद्धान्तिक खं कंकेगु, थ्वीकेगु ज्याझ्वः मिलेयानाबिज्यात। थुलि जुसेंलि, पं. आशाकाजीया चर्या गीत व नृत्य स्यनाः सयेका कायेगुली धुरन्धरपिं निह्म गुरुपिं दत। वसपोलं खूब मेहनत यानाः निह्म गुरुपिनिगु पाखें चर्याविषयक दृष्टि मुद्रा, अङ्ग सञ्चालन मुद्रा, हस्त मुद्रा, पार मुद्रा, ताल मुद्रा आदि सयेकाकयाबिज्यात। वसपोल चर्यागीत व नृत्यस प्रवीण जूगु खनाः निह्म गुरुपिं नं साप लय्तायेकाबिज्यात। लिपा पं. आशाकाजी स्वयं थःह्मं हे नं संस्कृत भाषां च्वयाःगु चर्या गीत-यात मां भाषाय् टीका अथवा मौलिक संरचना तकनं याइह्म जुया-

बिज्यात । थुकिं वसपोलयात चर्या साहित्यया ल्यूल्यू, थीथी राग व तालया पारखी व विशेषज्ञ नं यानाविल । प्राचीन समययापिं आचार्यपिन्सं चचा हाला: अनेकन् पुरुषार्थ क्यनावोंसां, चचायागु ह्रास जुजुं वनाच्वंगु इलय्, वसपोल पं. आशाकाजीं चचयात छक: हानं पुनरूत्थान यायेगु ग्वसा: मनय् ल्वीकाविज्यात ।

थथे येँया तक्षबाहायागु ख्यातिप्राप्त वज्रयानी परम्परायागु दीक्षादि पूजा, अभिषेक, चर्या गीत व नृत्य पद्धति यलया अथ:ननीइ नं थ्यसेंलि पण्डित आशाकाजी वज्राचार्यजु वज्रयान धा:सां, अथवा तन्त्रयान, मन्त्रयान, सहजयान धा:सां वसपोल थुकिया छह्म आधि-कारिक ज्ञाता व आचार्य जुयाविज्यात । थथे धायेवलय् बौद्ध धर्म, दर्शन व संस्कृति विषयक स:पि स्यूपिं बौद्ध आचार्यत न्ह्यान्ह्यिथं पा:जुया: वनाच्वंगु इलय् यलय् प्रचलित जुयाच्वंगु वज्राचार्यतयुगु परम्पराय् येँच्वंपिं वज्राचार्यतयुगु परम्पराया विशेषता नं दुथ्या:-बोधलय् छगू न्हूगु पुनर्जागरणया ज: खनेदयेक वल । पं. आशाकाजी वज्राचार्यजुं संकुचित भावना व दृष्टिकोणयात परित्याग याना: छगू न्हूगु उदार भावना व दृष्टिकोण ज्वना: पथ प्रदर्शन याना-बिज्यात ।

थुवलेनिसें वसपोलं इलय्‌व्यलय् सत्पात्र जूपिं शिष्यमचातयत तथा जजमानपिन्त दीक्षा बिइगु क्रम न्ह्याकाबिज्यात । वसपोलया छगू मुख्यगु तातुना ख:— षड्गति दु:खं मुक्त जुया: क्रमश: बुद्ध मण्डलय् प्रवेश याये फयेकेगु निम्ति सकल सत्त्वप्राणीपिनिगु हित सुख यानाजुइगु । थुकियागु हे छगू लँपु ख: दीक्षा कायेगु । अले नेपाल संवत् ११०३ अष्टमी तिथिनिसें आरम्भ याना: गुन्हुतक वसपोलं तन्त्रमन्त्र सहजयान सहित वज्रयान हेरुकोदय सम्वर पूजा-या दीक्षाक्रिया न्यायेकाबिज्यात । कालचक्र तन्त्र, विमल प्रभा सूत्र, लङ्कावतार वैपुल्य सूत्रया गम्भीर गम्भीरगु ज्ञान कना: वसपोलं अनुशासनस च्वंपि शीलवानपिं ४८ ह्म श्रद्धालु थ:थिति, जजमान व

शिष्य मचापिन्त दीक्षा विधान कथं गनं छुं विघ्न मज्वीक पूजादि मन्त्र प्रदान यानाबिज्यात । थ्व नं छगू कीर्तिमान हे जुल ।

चचा म्येयागु संरचनाय् संस्कृत भाषायागु जटिलतां याना। उकियागु भाव गम्भीरता व दर्शनयात सहज रूपं बोध याये थाकुया च्वंगुजुल । पं. आशाकाजी वज्राचार्यजुं मांभापां हे चर्या म्ये हालेगु न्हूगु परम्परा ब्वलंकाबिज्यात । वसपोलं थःगु परम्परा व पद्धतियात त्वोमफिकुसे– थीथी रागय्, थीथी तालय् आपलं चचाम्ये दयेकाबिज्यात, दसूया निर्म्ति निपु चचाम्ये थन ब्वये ।

(१) "वज्रयोगिनी" चचाम्ये

राग बलादि, ताल जति

सूर्ययागु तुल्य तेज अति ह्यांगु वर्णा
पायल पालिस हिना: नोपुरं चिना:
जति एक ताल कया: नृत्य यानाबिज्या:ह्म
खवस अमृतपात्र जवस कर्ति
मुण्डमालां कोखयाव वज्रदेवी जुया:
स्वंग: मिखां स्वंगू लोकय् सुदृष्टि स्वयाव
प्राणिपिन्त तरेयाना: निरञ्जन देहा
जन्म जरा व्याधि मृत्यु पाशनं चिना:
रागादि द्वेष मोह करतिनं छे दिया:
शून्य रूप प्रभूजुया मन्त्र दक्व शरीर
मोक्षमार्ग फल बिइह्म छलपोल शरण
सृष्टि संहारकर्ता तारणी माता
प्रज्ञाज्ञान वरदाता मोहिनी रूपा
ऋद्धिसिद्धि वर बिइह्म प्रभू मांया चरण
दक्व प्राणिपिन्त स्वोया अमृत त्वंकिह्म
द्वलछि न्हेसोसालय् थुगु गीत चिना
योगिनी भक्त जुया मांयात लुमंका ।

(२) 'शाक्यमुनि बुद्ध" चचाम्ये

राग सहज, ताल माथ

जगतो हिताय प्राणिपिं सुखाय
लोकपिंगु उपरे चाहुला जुयोह्म ।
विश्वव्यापि बुद्ध तथागतयात
नमस्कार याना नित्य जि शरण ।
करुणा व शीलया वसः तिसां तिया:
प्राणिपिं लुमंका: बोधिज्ञान बीह्म ।
ला हि नेहि धा:वइपिं दैत्य आदि राक्षस
पशुपंछिपिन्त करुणानं स्वइह्म ।
प्राणि म्येपिं मस्यासे अनित्य आत्मा शरीर
थ:न थ:ह्म घ्यना: ला हि दान बीह्म ।
अहिंसावादी बुद्ध अनात्मावादी बुद्ध
कर्मवादी बुद्ध सत्यवादी बुद्ध ।
जन्म जरा व्याधि मृत्यु आदि दु:ख
भोग यायेम्वाक निर्वाणपद ला:ह्म ।

थ्व च्वय् च्वयागु १ नं यागु वज्रजोगिनी चचाम्ये वसपोलं धर्म देशना व कथावाचनया क्रमय् वि. सं. २०२६ साल भाद्र महिना पाखे सांगु वजारे (त्रिशूली) अनयापिं श्रद्धालु भक्तजनपिन्त स्यना-बिज्यागु जुयाच्वन । थ्व हे चचाम्येया आधारे अनयाह्म छह्म विद्यार्थी चन्द्रदेवी शाक्ययात वसपोलं सफलतापूर्वक चर्यानृत्य नं स्यना बिज्या:गु जुल । अले उगु वखतय् मन छगू नृत्योत्सव हे जुल ।

× × ×

आ:जु अन्नुजुपिन्सं ल:ल्हाना थकूगु लजगाकथं वैद्य ज्याय् निपुणम्ह, शास्त्रीय पद्धति कथं आयुर्वेदीय वास: दयेके स:ह्म, तन्त्र-मन्त्रय् विश्वास तयावङ्पि ल्वगितय्‌त तन्त्रमन्त्रं फूफा याना: जन्त्र घाका: ल्वय निदान यायेगु प्रविधि नं छ्‌यलाविज्याइह्म,

ग्रहदशा क्य‌ंवल घा:सा जात। प्वीका: फलादेश कना: खँ थ्वीका: ग्रह शान्ति नं याका विज्याइह्म, जात: च्वक:वल घा:सा घा:कथं त:धंगु चीधंगु जात: नं च्वयाबिज्याइह्म,

उपोषढ व्रत, अष्टमी व्रत, तीर्थ व्रत आदि सामूहिक व्रतोत्सवयागु गनं ग्वसा: जुल घा:सा मूलाचार्य जुया व्रतविधि सम्पन्न याना: व्रत महात्म्य नं कनाबिज्याइह्म,

चूडाकर्म, श्राद्धकर्म अथवा गृहशुद्धि कर्म हे ज्वीमा पुरोहित जुया: व्यावहारिक कर्मकाण्डस निपुणह्म तया सुयां इहिपा जुलघा:सा तर्कपूर्णगु विचा: खँ ल्हायेत अतिकं कुशल जुयाच्वनाविज्या:ह्म,

दीक्षा कायेगु ग्वसा: जुल घा:सा मूल गुरु जुया: दीक्षाविधि सञ्चालन याना: आधिकारिक रूपं मन्त्रदान बियाविज्याइह्म तया पात्रयागु योग्यता स्वया: अभिषेक नं बियाविज्याइह्म,

थ्व फुक पं. आशाकाजी वज्राचार्यजुयाके विद्यमान जुयाच्वंगु गुण व स्वभाव जुल। अहंपना दइगु मदुह्म, न्ह्यावलें स्पष्ट वक्ता जुया बिज्याइह्म, न्ह्याबलें लँ सुरुवा कोट धयागु बांलाक येंपुसेच्वंक पुना:, अम्ब: चिकं तिला: सँ घइगु प्वालप्वाल थीका: इलय्‌ब्यलय्

म्हुतुइ कस्तुरादि ग्वलि नया: मगमग वास नं वयेकाविज्याइह्म पं. आशाकाजी वज्राचार्यया‌के दुगु मेगु छगू त:धंगु विशिष्ट गुण ख:– वाखं कनेगु विलक्षणगु प्रतिभा, वाखं कनेगु थ:गुहे पद्धति (The art of story telling) ।

स्वयम्भू पुराण हे ज्वीमा अथवा नाम संगीति, थथे हे जातक, अवदानया वाखं हे ज्वीमा अथवा नवखण्डया प्रज्ञापारमिता, सद्धर्म पुण्डरीक सूत्रया व्याख्या, वाखं कनेत अनुरोध वल धा:सा कथा वाचस्पति हे जुया: श्रोतावर्गपिन्त लुधंक वाखं कनाविज्याइह्म, न्ह्यलंब्वाइपि श्रोतावर्गतयत तकनं आकर्षण याना: अनेक हाउभाउ याना: मुद्रा ज्याना: वाखं कनाविज्याइह्म, तिसलं वाखं कनेफुह्म, अले वाखनय् मिखादान याइगु छगू जक प्रसङ्ग वल धा:सां, थौं फलानाम्हेसिनं मिखादान याइगु वाखं न्योंवनेगु धका: वलधा:सा, थौंयात मिखादान मयाकुसे कन्हेजक मिखादान याकिगु थें ग्वंक वाखं कनिगु, कन्हे वाखं न्योंवल धा:सा हानं कंसजक मिखादान याकिगु थें ग्वंक वाखं कना: श्रोतावर्गतयत थ:ह्मं कनाच्वनागु वाखनय् आकर्षण याना तयेफुह्म वसपोल पं आशाकाजी वज्राचार्य-जुं गन गुलि वाखं कना बिज्यात व फुकयागु धल: थन ब्वयेगु सम्भव मदु, अथेनं प्राप्त यायेफुगु धल:या संक्षेप थथे खने दु–

ने. सं. १०४८ स इकुत्वा:या सिद्धिराज शाक्यजुं यलदेया १७ गू विहारय् अष्टमी तिथि पत्तिकं उपोषढ व्रत दंकूबलय् वसपोल पं. आशाकाजी वज्राचार्यजुं कारण्डव्यूहयागु वाखं कना: व्याख्या यानाबिज्या:गु जुल ।

थथेहे वसपोलं ने. सं. १०४९ या गुंलाय्। नकबहीया लोकाकीर्ति महाविहारय् सर्वज्ञमित्र अवदान व्याख्या यानाबिज्या:गु जुल । थथेहे हानं ने. सं. १०५० स नकबही त्वालय् चतुर्मास प्यलाया अशोकावदान, ने. सं. १०५२ स मिखावाहा (प्रेक्षण विहार) लय् चतुर्मास प्यलाया विचित्रकर्णिकावदान, थ्वहे थासय् हानं

ने. सं. १०५३ स चतुर्मास च्यलाया गुणकारण्डव्यूह, ने. सं. १०५४ स ह्गनं चतुर्मास च्यनायानतं स्वायम्भूपुराण वमगोनं व्याख्या याना बिज्यागुजुल ।

आः थ्वहे क्वलय् वसपोलं थाय्थासय् धर्मोपदेश याना: वाखं कनाविज्या:गु छगू तालिका थन ब्वये–

साल		थाय्	विपय	अवधि
ने. सं.	१०५७	इकुननीया लक्ष्मी नरसिंह शाक्यया छेँय्	लक्षचैत्यावदान	२ ला
"	१०५८	बूवाहा, यशोधरा महाविहारय्	ललितविस्तर	२ ला
"	१०५९	हःवाहा, रत्नाकर महाविहारय्	विचित्र-कर्णिकावदान	कार्तिक-लच्छि
"	१०६०	हःखा त्वालय्	"	४ ला
"	१०६१	इतिल्हानिया दिगि क्वसं	रत्नमालावदान	"
"	१०६२	पूच्व, रक्षेश्वर महाविहारय्	व्रतावदान	कार्तिक लच्छि
"	१०६३	हःखा त्वालय्	अशोकावदान	४ ला
"	१०६४	च्यासः त्वालय्	रत्नमालावदान	४ ला
	१०६५	"	विचित्रकर्णिका-वदान	"

थुजोगु कथं वाखं कनेगुली वसपोलयागु नां प्रसिद्ध जुजुं वसेँलि वसपोलयात स्वनिगलं पिने बाखं कनेगु ब्वनापौ नं प्राप्त जुल । अनंलि वसपोलयागु लोकप्रियता व कथावाचन शक्तियागु

प्रभाव विस्तारित जुजुंवन । वसपोलं ने. सं. १०६६ स सांगु (त्रिशूली, सुगतपुर) या वजारय् निलातक विचित्रकर्णिकावदान कनाविज्यात, ने. सं १०७० पाखे नं निलातक अशोकावदान कनाविज्यात, हानं ने. सं. १०८६ पाखे नं निलातक जातकमाला कनाविज्यात । थथे हे हानं वसपोलं ने सं. १०८७ स भोंदे (बनेपा) या विहारय् नं विचित्रकर्णिकावदान कनाविज्यात ।

हानं स्वनिगलय् दुने हे येँ देशय् व स्वपदेशय् नं वसपोलं अनेक अवदानया वाखं कना: धर्म प्रवचन यानाविज्या:गु खने दु । ने. सं. १०८४ स रणमुक्तेश्वर पाकोय् वसपोलं स्वलातक विचित्र कर्णिकावदान, ने. सं १०९१ स कालिमाटीइ जातकमाला कनाविज्यात । थथे हे हानं वसपोलं ने. सं. १०९७ स स्वप देशय् मङ्गल धर्म विहारय् चाहिना: अनया थीथी विहार (इताछेँया लोकेश्वर ज्येष्ठवर्ण महाविहार व त्वात्वालय् (सुजामाधि, याछेँ, गोलमाधि, साकुला, यासि त्वालय्) नं सुथय् बहनी न्हि निक: निक: नं धर्मोपदेश याना: विचित्रकर्णिकावदान कनाविज्या:गु जुल ।

थथे हे वसपोलं यलय् थीथी विहारय् व त्वालय् वाखं कनाविज्या:गु धल: हानं थथेनं खने दु—

साल	थाय्	विषय	अवधि
ने सं. १०६८	इखा छेँ आनन्द विहारय्	सुवर्णवर्णकुमारावदान	गुंलालच्छि
ने. सं. १०७४	ह:खा, तीर्थराजया छेँय्	नामसंगीति	लच्छि
" "	न्हायकंवही सुरश्चन्द्र महाविहारय्	सुवर्णवर्णकुमारावदान	"
ने. सं. १०७५	"	विचित्रकर्णिकावदान	निला

साल		थाय्	विषय	अवधि
"	१०७६	नकवहीलय्	द्वादशतीर्थ अष्ट वैनराग प्यंग:थूर, प्यंग: चैत्य स्थाने, उपोषढ व्रत व्वंका तीर्थ महात्म्य व्याख्या	व्रतव्वंपि ४०० जजमान पि
"	१०७६	हिरण्यवर्णमहाविहार, क्वा:वाहालय्	शिविराजावदान	–
"	१०७७	न्हाय्कंवहीस	जातकमाला	३ ला
"	१०७८	गा:वाहा, विश्वशान्ति महाविहारय्	रत्नमालावदान	४ ला
"	"	ज्वम्वाहा आगंछेँय्	दीक्षा विधानया खँ	२ ला
"	"	च्यास: त्वालय्	अशोकावदान	४ ला
"	१०७९	नक्रिज्या: चुकय्	लक्षचैत्यावदान	१ ला
"	१०८५	नकवही त्वालय्	जातकावदान	४ ला
"	१०८६	"	अशोकावदान	"
"	१०८२	"	रत्नमालावदान	"
"	१०८८	पूच्वय्, रक्षेश्वर महाविहारय्	रत्नमालावदान	२ ला
"	१०९०	सिवाहा:, न:त्वालय्	ललितविस्तर	४ ला
"	१०९२	न्हूवहालय् व इल्हने दिगि क्वय्	ललितविस्तर	लच्छि
"	१०९६	उकुवाहा महावौद्धय्	अशोकावदान	४ ला
"	१०९७	च्यास: कुम्हात्वालय्	विचित्रकर्णिकावदान	४ ला
"	१०९८	नकवहीस	बोधिसत्त्वावदान, जातकमाला (३१)	५ ला

साल	थाय्	विषय	अवधि
" १९०१	नागबाहा:, इल्हाले, सिमाक्वसं तारेमां सङ्घया तत्वावधानय्	स्वायम्भू पुराण, तीर्थ महात्म्य व्याख्या, द्वादश तीर्थ व्रत, वैतराग उपतीर्थ, थ्यंग: स्वयम्भू चैत्य, बुद्धालय समेत व्रत समाप्त याये धुंका: धर्मोपदेश नं	२ ला

थथे यक्को यक्को थासय् थीथी त्वा:, बाहा:यापिं धर्मप्रासापिं व धर्मचित्त दुपिं उपासक उपासिकापिनिगु अनुरोधयात सहर्ष स्वीकार याना: बौद्धधर्म दर्शन व संस्कृति जायाच्वंगु धर्मदेशना व थीथी अवदानया बाखं कनाबिज्या:ह्म पं. आशाकाजी वज्राचार्यजुयात थौंतक नं थुजोगु अनुरोध वयावं हे च्वगु जुल । तर वसपोलयागु वृद्धावस्थां याना:, वसपोलं बाखं कना मबिज्या:गु खुदँ दयेधुंकल ।

ने. सं. ११०० या थिलाथ्वकुन्हु, न्याखन्तुकया तारेमां सङ्घं छगू भव्य समारोह याना। वसपोलयात हनापौ, सिरपा: ल:ल्हा:गु जुल । थथेला वसपोलयात बाखं कनेगुया साङ्गे ज्वोबलय् न्ह्याथाय् नं भव्य समारोह याना: सिरपा: ल:ल्हाःगु जुयाच्वन, छें थ्यंक त:वंगु नं जुयाच्वन ।

पं. वैद्य आशाकाजी वज्राचार्यजु महायानी बौद्ध धर्म दर्शन-या छम्ह आधिकारिक विद्वान् व आचार्य जूगुलिं वसपोलया थ्रेंय् गुलिं वज्रयानयागु खँ न्यंवैपि, गुलिं तन्त्रयान, मन्त्रयान, सहजयान-यागु खँ न्यं वैपि, गुलिं कुमारीमाजुयागु खँ न्यं वैपि, गुलिं गण्याखं-यागु खँ न्यंवैपि, गुलिं चर्याम्ये व नृत्य सयेके सीके धका वैपि स्वदेश व देशविदेशयापि अनुसन्धातापि, विद्यार्थीपि व शोधकार्यकर्तापि नं वैगु जुयाच्वन । अले इपि फुक थेंथें वसपोलयागु विशेष ज्ञान व उदारतापाखें प्रभावित जुया वनीगु जुयाच्वन । थुकियागु हे छगू दसू थन ब्वये–

नेपाल संवत १०८७ स– अष्ट्रेलियाह्म छम्ह विद्वान् प्रो. माइकल धाह्म वसपोलयात विधिपूर्वक गुरु स्थापना याना: वसपोल-याके च्यालातक सेवा याना नेपाल महात्म्य, दशकर्म विधि व कुमारी प्रथायागु अध्ययन अन्वेषण यानावंगु जुल ।

नेपाल संवत् १०९२ स अमेरिकायाह्म एलिजावेथ नांह्म छम्ह विद्यार्थी मिसां वसपोलयागु खुलातक सेवा याना: बौद्ध पूजा कर्म विधिया खँ, सुवर्णवर्ण कुमारया खँ, मिसामचा बाह्रा तँबलय् ख्या:पासा तयेगु धका: किसलि तयेमा:गु खँ सीका सयेका वंगु जुल ।

नेपाल संवत् ११०१ स जापान याह्म सुमोको नां जुयाच्वंह्म छम्ह विद्यार्थी मिसां निलातक वसपोलया छेंय् वया: ३०० दँ पुलांगु

गं प्याखं (गणनृत्य, अष्टमात्रिका नृत्य) यागु खँ व उकी प्रयोग ज्वीगु थीथी मुद्राया खँ सयेकासीकावंगु जुल ।

थौंतक नं वसपोलया छें्य् थथे नेपाःयागु बौद्ध धर्म दर्शन संस्कृति विशेष खँ सीकेत थ्वीकेत स्वदेशयापिं व विदेशयापिं सयेके सीके थ्वीके धकाः वैपिं मनूत वयाहे च्वंगु दनी । वसपोलयागु ज्ञान भण्डारं लाभान्वित जुया गुलिसें विद्वान्तय्सं नेपाःयागु बौद्ध, धर्म, संस्कृति विषयक सफू नं च्वये धुंकल । इमिसं वसपोल प्रति कृतज्ञता ज्ञापन यानातःगु नं जुल ।

थुजोपिं विदेशी विद्वान्पिं मध्ये पश्चिम जर्मनीयाम्ह डा० वर्नहार्ड कोलभर (क्रियाशास्त्र व क्रियासंग्रहयागु बारे खँन्योंम्ह म्ह), ह्यानं पश्चिम जर्मनीयाम्ह हे डा. मेड हान्स लिट्सचाक (नेपाःया हस्तलिखित ग्रन्थया बारे खँ न्योंम्हः म्ह), डा. क्लिफोर्ड रइस जोन (देवमूर्तियात न्यास तयेगु विधि अध्ययन याःम्हःम्ह), डा. जान के. लाक (अमेरिकी जूसां नेपाली नागरिक ज्वीधुंकूम्ह, बाहाः, बहीयागु बारे खँ न्योंम्हःम्ह), जापानयाम्ह भिक्षु ताकाओका (नेपाःयागु बौद्ध कर्मकाण्ड, प्रज्ञापारमिता दर्शन, संस्कृत, संस्कृति विषयक खँ न्यों बिज्याःम्ह) थथे हे ह्यानं नेपाल रिसर्च सेन्टरया डा. प्रोफेसर मिसायल हान (जर्मनीया बोन् विश्वविद्यालयया संस्कृतया प्रोफेसर), डा. रिचार्ड एफ, गोमब्रीच (बेलायतया अक्सफोर्ड विश्वविद्यालयया संस्कृतया प्रोफेसर), पश्चिम जर्मनीया अल्ब्रेखत भेत्स्लर (हामवर्ग विश्वविद्यालयया संस्कृतया प्रोफेसर), आदि विद्वद्जनपिनिगु नां विशेष न्ह्यथनेबहःजू । थ्वहे ऋवलय् यू. एस. लाइब्रेरी अफ कंग्रेस-या प्रतिनिधि भाजु भी. ए. कनकद्वीपंनं वसपोलयाथाय् वयाः नेवाः समाज, मिसातय्त इहि याइगु विधि व बाह्लातंगु विधि अध्ययन याःगु जुयाच्वन । फ्रान्सं वोम्ह छम्ह मिसामचा (आभालिन सर्जा?) करवीर तन्त्र अनुसन्धान यायेगु ज्याय् नेपालय् वोगु जुयाच्वन,

वयात नं वसपोलं आपलं खँ कना: ग्वाहालि यानाविज्यात, हानं अमेरिकायाह्म मिसा (केरोलीन) नेपालय् च्व:पिनिगु तिसावस:या बारे अनुसन्धान यायेत वोगु जुयाच्वन, (गथेकि हारांपि च्व: जुलकि धु छंघ गुया वसतं पुनिगु, अथे हे शान्त स्वभावपि च्व: जुलकि चलायागु छंघगुया वसतं पुनिगु इ.) । वयात नं वसपोलं आपलं खँ कना: ग्वाहालि यानाविज्यात । यलया ववा: बा: (हिरण्यवर्ण महाविहारनाप स्वापूतया: थनया वौद्ध धर्म दर्शन व संस्कृति विषयक अन्वेषण याना पी एच् डी यागु शोध ग्रन्थ च्वयेत वेलायतया अक्सफोर्ड वोह्म भाजु डाभिड गेल्नर (नेवा: नां 'देवरत्न') यात नं वसपोलं विशेषत: गुरुमण्डलार्चन च्वाथ्वीक स्यनेकने यानाविज्या:गु जुल । जल (हरसिद्धि) प्याखंयागु अध्ययन अन्वेषणया क्रमय् अमेरिकाया वासिङ्गटन विश्वविद्यालयं नेपा:वोह्म मयजु इलतिस लिन्दां नं वसपोलया थाय् वया: आपलं ऐतिहासिक खँ व मुद्रा विषयक खँ न्यनावंगु जुल । अले अष्ट्रलियाया आडिलेड विश्वविद्यालयया छम्ह शोधकर्ता जोन मेनोसिपं नं वसपोलयात गुरु स्थापना याना नेपा:या कुमारी परम्परा विषयक न्हगु कयंया मालेज्या नं यानाच्वंगु जुल ।

थ्वहे प्रसङ्गय् भारतया छह्म अतिकं प्रसिद्धह्म प्रकाण्ड बौद्ध विद्वान् राहुल सांस्कृत्यायनजुं नं "सतकावदान" यागु विषयलय् वसपोल नाप चर्चा परिचर्चा यावोगु जुयाच्वन, अले वसपोलयागु गहन विद्वता खना: प्रभावित जूगु जुयाच्वन ।

२००७ सालयागु जन क्रान्तिलिपा नेपालय् हयूपा वल, प्रजातन्त्रयागु नी स्वन, थ्वयागु हे लिच्व:कथं सांस्कृतिक क्षेत्रय् नं छगू न्हूगु दृष्टिकोण खनेदयेक वल । थी थी जाति जनजातिपिनिगु लोक प्याखं मंका दबुलिइ क्यनेगु याना हल, थथे हे लोक म्ये हालेगु नं तर चकं दबुलिइ अथवा मंका: दबुलिइ शास्त्रीय पद्धतियागु

परिमार्जित रूपयागु थःगुहे मौलिकता व विशेषता दुगु म्ये हालेगु, प्याखं हुइकेगु (थन हुलाप्याखं व नाटक नं) पद्धतियात पिथनेगु कुतः धाःसा मजुल । थ्वपया महाकाली प्याखंसम्म हुइकाः क्यनेगु यात ।

अले बुद्ध संवत् २५०० स अर्थात् वि. सं. २०१३ सालय् (कार्तिक ३०–मार्ग ५) धर्मोदयं सभां थःगु तत्वावधानय् विश्व बौद्ध भ्रातृत्व संघयागु "चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलन" स्वनिगलय् सुसम्पन्न याःगुजुल । नेपालय् दकसिवय् न्हापां वृहत्‌रूपं न्यायेकूगु अन्तरराष्ट्रिय स्तरयागु सम्मेलन थ्वहे जुल । अन्तरराष्ट्रिय बौद्ध समुदायं थ्वतिकाःगु थुगु सम्मेलनय् शिष्टमण्डलपिनिगु सम्मानय् थीथी सांस्कृतिक ज्वज्या नं क्यंगु जुल । थ्वहे प्रसङ्गय् यलया अध्ययन मण्डलं नं अन्तरराष्ट्रिय क्षेत्रं वोपि विशिष्ट बौद्ध प्रतिनिधि-पिनिगु सम्मानय् छगू अतिहे आकर्षकगु कार्यक्रम प्रस्तुत याःगु जुल । थ्व खः बौद्ध धर्म दर्शनया लिधंसाय् वज्रयानी सम्प्रदाययाःगु चर्या नृत्य । थुकियागु प्रस्तुति व निर्देशन पं. आशाकाजी वज्राचार्य हे दकले न्हापां यानाबिज्याःगु जुल । थुकी थ्वतिकापि प्याखंम्वःत खः महाकाल जूह्म महीश्वरराज वज्राचार्य, तारा जूह्म रत्नमान शाक्य, जोगिनी जूह्म विष्णुरत्न शाक्य । आगंकोथा अथवा चर्याया धर्म कोथायागु परम्परायात तोडेयाना, दकले न्हापां चकं दबुलिइ सकसियागु न्ह्यःने हुइका क्यंगु चर्या प्याखं थ्वहे जुल । थुकिं पं. आशाकाजी वज्राचार्ययागु व्यक्तित्व व कृतित्वयात जक उलाक्यंगु मखु, वसपोलं अन्तरराष्ट्रिय बौद्ध जगतया न्ह्यःने चर्या गीत व नृत्ययागु प्रस्तुति सांस्कृतिक क्षेत्रय् नेपाःयागु प्रतिष्ठा व गौरवयात हे थ्वन्ह्याकाबिल । थौं नेपाल राजकीय प्रज्ञा–प्रतिष्ठान, सांस्कृतिक संस्थान तथा मेमेगु गुलि नं नृत्यया संघ संस्थाय् नेपाःयागु प्राचीन मौलिकता व विशेषता दुगु शास्त्रीय नृत्य धकाः चर्या नृत्य हुइका वया च्वन, उकियागु मूल श्रेय पं. आशाकाजी वज्राचार्यजुयात

प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपं मबिइसे मगा: । थ्वाय् घा:सांनि वसपोलं चर्यानृत्य पितहया क्यनेगु उलि साहस याना बिमज्या:गु जूसा, शायद थौं नं चर्या प्याखं आगमय् जक हे रहस्यमय जुया च्वनीगु जुइफु । अम्वपाली नाटकया ज्वलय्, थथे चर्यायागु निर्देशन व प्रदर्शन याये फुगुलिइ, यलया अध्ययन मण्डलं वसपोल पं. आशाकाजी वज्राचार्यजुयात ल्हा:गु हनापौ थथे ख:–

नमोतस्स भगवतो अर्हतो सम्मासम्बुद्धस्स

श्रीमाननीय गुरुवर नृत्यनिर्देशक पं. आशाकाजी वज्राचार्य वैद्यजुयात समर्पण याना मानपत्र

अम्वपाली प्यासने छलपोलं प्रोत्साहन वीत प्राचीन वज्रयान विषय कया: महांकाल तारा योगिनी थ्व स्वह्मसिगु नेपाल भाषां ऊँ आहुँ स्वभाव हे देवी जननी सूर्ययागु तुल्य तेज थ्व स्वपू गीत याना ललितपुर अशोक नृत्यालये च्वना निमन्त्रणाय् का:पि विदेशी जुजुया प्रतिनिधिपि व मेमेपि उच्च वर्गादि द्वलंद्व। सज्जनतयेत हालाक्यना विज्या:गु नृत्य निर्देशनं २०१३ साल कार्तिक ३० गतेनिसें मंसीर ५ गतेतक जूगु चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलनने त:धंगु मानव प्रतिष्ठा प्राप्त यागु यात थुगु कमिटि छपिन्त सन्तोषजनक छुं उपहार वीमफया थुगु मानपत्र ल:ल्हानाचोना तथा नेपालया सांस्कृतिक धर्म विकास व सुरक्षा ज्वीगु पुन: नाटक क्यना भविष्ये नं देशहित जनहित याना यायेफयेमा धका नित्य आशायाना जुल ।

सभापति — डाइमन शम्शेर

सेक्रेटरी — देवरत्न धाख्वा

नाटक कमिटी अध्ययन मण्डल नागबाहा

मिति– २०१३।७।२६।१

चचानृत्यस थुलि सफलता प्राप्त जुसेंलि वसपोलं नियमित रूपं चचायागु कक्षा हे चालू यानाविज्याःगु जुयाच्वन अनंलि वसपोलयाथाय् वयाः चचा नृत्य स्यनाकाःपि नादंपि कलाकारत मध्ये पद्‌मकन्या क्याम्पसया नृत्य कलाकार प्रा. बेटीदेवी वज्राचार्य (त्रिभुवन विश्वविद्यालययागु अनुसन्धानात्मक योजना अन्तर्गत चचा नृत्य विषयक शोधकार्यकर्ता)या नां विशेष रूपं न्ह्ययने वहःजू। वहे क्याम्पसया संगीतज्ञ प्रा. इन्दिरा पाण्डे नं वसपोलयाके चचा संगीत विषयक आपलं खें अध्ययन याःगु जुल । भारतया बरोडां नृत्य विशारद पास याना वोह्म श्रीमती वीणा जोशीं नं वसपोलया थाय् वयाः षोडस्यालास्या मुद्रा, वज्रजोगिनी प्याखं, इन्द्रादि मुद्रा, स्वभाव शुद्ध मुद्रा सयेका सीका वंगुजुल । अले वसपोलया दकसिवय् परम भक्तह्म शिष्यमचा भाजु राजेन्द्र श्रेष्ठ (निर्देशक, कलामण्डप, वज्र होटेल)जुल खनी । थ्वयक भाजुयागु गुरु भक्ति व नृत्यप्रवीणता पाखें प्रभावित जुयाः, वसपोलं शिष्यमचा राजेन्द्र श्रेष्ठयात विधिपूर्वक मन्त्राभिषेकतकनं वियाबिज्यात । अले वसपोलं थ्वयक भाजुयात वज्रवीर महाकाल, मञ्जुनाथ, द्विभुज वज्रदेवी आदि चचा नृत्य कुशलतापूर्वक स्यनाविज्यात । मित्र देश चीनयाःह्म प्रधानमन्त्री चाउ एन लाई नेपालय् सद्‌भावना यात्राय् फाःवलय्, यलया स्वागत अभिनन्दन समिति वःयकःयात लसकुस मुंज्याय् महाकाली चर्या नृत्य क्यंगु जुल । अले थुगु चर्या नृत्य वसपोल पं. आशाकाजी वज्राचार्यजुपाखें थः काय्‌यात हे स्यनाः प्रस्तुत याना बिज्याःगु जुल ।

आः वसपोल पं. आशाकाजी वज्राचार्यजुं रचना याना बिज्याःगु चर्यामध्येया ल्यया (Selected) धलः छगू थन व्वये । थुकि वसपोल चर्या गीत व नृत्य विषयक राग व तालय् नं अतिकं प्रवीण धइगु खें सिइयाः ।

विषय	राग	ताल
१. आर्यतारा गीत, हे देवी जननी	शृङ्गार सहज	कंकाल
२. श्री वज्रजोगिनी	शृङ्गार मारसी	कंकाल
३. सूर्ययागु तेज	वलादि	जति
४. महांकाल, अतिभोर	कनन्दि	एक
५. हे वज्र सम्वर गीत, हुँकार मूर्ति	का	कंकाल
६. लोकेश्वर	पद्मञ्जलि	माथ
७. वज्रसत्व, प्रथम श्रावक रूप	सहज	माथ
८. पूजा चचा, मध्य मेरु	भैरव	रूप
९. स्वयम्भूगीत, मध्य वैरोचन	शृङ्गार	कंकाल
१०. शाक्यमुनि, जगतो हिताय	सहज	माथ
११. ॐ आहुँ फट्	–	–
१२. शून्य स्वभाव	पद्माञ्जलि	माथ
१३. कलश पूजा, कलशार्तन	भैरवी	त्रिताल
१४. कुम्भ (थापि) पूजा, ह्यांगु वर्ण	नाटक	दुर्जमान
१५. अनित्य लुमंकेगु	–	–

ग. आशाकाजी वज्राचार्य प्याखं स्यनेकने याना: निर्देशन बीफुम्ह छम्ह संगीत नाटय प्रवीणह्म निर्देशक जुइगुया नापनापं स्वयं या:हे नं छम्ह कुशलह्म तथा दबुलिइ थ:गु नाटकीय व्यक्तित्व (Stage personality) क्यनेफुह्म कलाकार प्याखंम्व: नं जुया-च्वन । थुकियागु हे प्रसङ्गय् गं प्याखं (अष्टमात्रिका गण नृत्य)यागु छ्वाचा खँ नं थन न्ह्ययने । नेपाल संवत् ७८४ स "संगीतार्णव पारग" धइगु उपाधि छाय्पा या:ह्म जुजु श्रीनिवास मल्लया पर्यायस गा:बाहा:या मधुसूदन राजोपाध्याय, न्याखाचुकया कुलापाद वज्राचार्य थें जा:पि संगीत नाटय प्रवीणपि आचार्यपिनिगु कुतलम्

यलया नांदंगु गंप्याखंयागु नांस्वना: मोहनीया नवरात्रि जांछि घइयें थ्व प्याखं हुइकीगु थितिरीति दयाच्वंगु जुल । थुकी वूबाहा:, उकुबाहा: व न:बही त्वालं पा:कया: प्याखं हुइका वयाच्वंगुली, २००७ साल लिपा मातृका प्रसाद कोइराला प्रधानमन्त्री जुयाच्वंगु इलय् थीथी कारणं याना: स्वस:दं मयाकं पुलांगु गंप्याखं (थ:गु हे मौलिकता व विशेषतां जायाच्वंगु, हिंसादिकर्म वर्जित यानात:गु, शुद्ध संगीत नाटयकलाया प्रमुखता दुगु थुगु प्याखं) त:दंतक बन्द जूवन । लिपा, यलया ललितकलाकुन्ज व संगीत नाटय प्रेमीजनपिनिगु अथक प्रयासय् थ्व प्याखंयात पुनरुत्थान यायेगु ग्वसा: जुल, तर उथाय् त:दंमछि बन्द ज्वीधुंकूगु प्याखं हानं स्यनेकने याइपि सु घइगु समस्या न्ह्य:ने च्वंवल । उथाय् चर्या गीत नृत्यया प्रवीण जुयाबिज्या:ह्म पं. आशाकाजी वज्राचार्य प्रमुख भूमिका कथं निर्देशक जुइगु अभिभारा कयाबिज्यात, प्याखंम्व:तय्त हस्त मुद्रा स्यनेगुली नाय: जुया बिज्यात, मूचुकय् प्याखं हुइकीबलय् स्वयं थ:हे गुरु बन्धुदत्त जुया: प्याखं हुलाबिज्यात । थुगु ज्याय् वसपोलया सहयोगी जुया चचा हालेगुली रागया नाय: जूह्म न्याखाचुकया हेरामानसि वज्राचार्य, ता: थायेगुया नाय: जूह्म अनयाहे आशारत्न वज्राचार्य, म्ये हालेगुया नाय: जूह्म छाय्बाहाया गणेश राज वज्राचार्य, म्ये हालेगुया नाय: जूह्म मिखाबाहा:या चिरकाजी वज्राचार्य, पञ्चताल पुइगुया नाय: जूह्म नकबहीया सिद्धिराज वज्राचार्य, बाजं थायेगुया नाय: जूह्म अनयाहे जनक राज वज्राचार्य, पांगा पुइगुया नाय: ध्याकात्वा:या तुइसि शाक्य व मेमेपि संगीत नाटय प्रेमीजनपिन्सं नं अपूर्व रूपं राष्ट्रिय संस्कृति प्रतियागु न्हूगु जागरणया भाव ब्वलंका योगदान या:गु जुल ।

वसपोल पं. आशाकाजी वज्राचार्ययात २०४४।२।२।७ मितिस ललितपुर नागरिक समिति प्रमुख अतिथि हनेबह:ह्म शिक्षा तथा संस्कृति राज्यमन्त्री केशर बहादुर बिष्टयागु समुपस्थितिइ थ्व

भव्य समारोह यानाः "छीगु प्राचीन परम्परागत शास्त्रीय नृत्ययागु श्रीमय् अविरल रूपं अमूल्यगु प्रेरणादायक मार्ग दर्शन व योगदान बियाबिज्याःगु बापतय्" धइगु खँ न्ह्यब्वया: छगू भावपूर्ण अभिनन्दन पत्र । वसपोलयात थुगु अभिनन्दन पत्र ललितपुर नागरिक समितिया अध्यक्ष रामानन्द जोशीजुं ल:ल्हा:गु जुल ।

जापानया राजधानी टोकियो स्थित "रेयूकाई" (महायानी बौद्ध नवग्रन्थया सद्धर्मपुण्डरीक सूत्र मानेयाइपिनिगु छगू सम्प्रदाय) घइगु संस्थां प्रज्ञापारमिता साहित्य★ घइगु ग्रन्थ पियंगु जुयाच्वन। थुकी शून्यता दर्शनया प्रमुख विषय जुयाच्वंगु प्रज्ञापारमिता ग्रन्थरत्न सम्बन्धी आपलं तथ्यपूर्ण ऐतिहासिक विवरण दुथ्याकातःगु जुयाच्वन। थुकी नेपालय् दुगु प्रज्ञापारमिता विषयलय् नं छत्वाचा थें थये च्वयातःगु जुयाच्वन–

"कीगु प्रज्ञापारमितायागु हस्तलिखित ग्रन्थत आपलं घैंये नेपालं वोगु जुयाच्वन। नेपालय् गुसःदँतक प्रज्ञापारमिता ग्रन्थरत्नयागु प्रतिलिपि च्वयेगु ज्या न्ह्यानाच्वंगु जुल, थिपा थुकी च्वंगु शुद्धता छुं भचा पानावंगु नं जुयाच्वन। नेपालय् अष्टसाहस्रिका प्रज्ञापारमितायात नव सूत्रया छगू तःधंगु ग्रन्थरत्न धकाः मान्यता बियातःगु जुयाच्वन। मूर्ति लक्षणया ल्याखं नेपालय् अतिकं लोकप्रिय जुयाच्वंगु बुद्ध, धर्म व सङ्घयागु प्रतिनिधित्व याकाः त्रिमूर्तियागु रूपय् बुद्ध, प्रज्ञापारमिता व अवलोकितेश्वरयात देगलय् विहारय् व छेंखाय् धर्मकोथाय् च्वयातँगु जुयाच्वन। अले नेपालय् प्रज्ञापारमिता धायेमात्रं हे दर्शनया सारतत्त्व धकाः थ्वीकीगु जुयाच्वन, बयेकि अवलोकितेश्वरयागु करूणां जायाच्वंगु क्रियाकलापयात बाहाःबहीलिइ च्वंपिनिगु समुदायस चर्याया दसू धकाः थ्वीकोथें नतु।"

अले जापानय् नं प्रज्ञापारमिता हृदय सूत्र, वज्रच्छेदिका

★ The Pragnaparamita Literature.
By Edward Conze, 1978

प्रज्ञापारमिता, अष्टसाहस्रिका प्रज्ञापारमितायागु दर्शन व चर्यायागु थौथौ प्रचलन दुगु जुयाच्वन । तर, जापानय् यल (ललितपुर) क्वाबाहाः (हिरण्यवर्ण महाविहार) लय् थे शाक्यमुनि बुद्धया जःपाखे रजत सिंहासनस विराजमान याकातःगु, सम्पूर्ण सुवर्णाक्षरं च्वयातःगु अष्टसाहस्रिका प्रज्ञापारमितायात परमार्थ ज्ञानया प्रतीक कथं मूर्तरूप बिया: औपचारिक विधि अनुसार पूजा याना: सस्वर पाठ यायेगु वा याकेगु जीवित परम्परा व मान्यताया चलन धाःसा मदुगु जुयाच्वन । अके संयोगया खँ खः, नेपाःयागु महायानी बौद्ध परम्परा कथंयागु थथे धायेवलय् वज्रयानी परम्पराकथंयागु नं आधिकारिक रूपं आपलं ज्ञान गुण दुपिं, पूजा विधि, चर्या गीत नृत्य स्यूपिं, थूपिं, कनेफुपिं, क्यनेफुपिं विद्वान् आचार्यपिं मध्ये छह्म विशिष्ट गुण दुम्ह, सरल प्रकृतिया स्वभाव व उदार नीति दुम्ह विद्वान् आचार्य वसपोल पं. आशाकाजी वज्राचार्य खः घइगु खँ जापान देशय् थ्यंक नं म्यनावर्सेलि, तथा नेपालय् यलया क्वाःबाःहा हिरण्यवर्ण महाविहारस प्रज्ञापारमितायागु विधिपूर्वक पूजा व सस्वर पाठ जुयाच्वंगु तःकोमछि थःगु हे मिखां खसेलि जापानया नागोया प्रान्तया "तोकुरिन जी" (गुणवन्त महाविहार) या संघनायक नांदंह्म ताकाओका हितेनोबु नेपाः बिज्यापति क्वाःबाहाः हिरण्यवर्ण महाविहार सङ्घया हे दुजः जुया विज्याःह्म वसपोल पं. आशाकाजी वज्राचार्यजु नाप आपलं सत्सङ्ग यानाबिज्याःगु जुयाच्वन । अले वसपोल जापानी भिक्षु ताकाओकां थःगु देशय् थःगु महाविहारय् नं अष्टसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता ग्रन्थरत्न विधिपूर्वक पूजा याकाः सस्वर पाठ याकेगु ग्वसाःकथं थःगु महाविहारया लोकेश्वर सङ्घया पाखें पं. आशाकाजी वज्राचार्ययात श्रीमती सहित जापानय् बिज्याकेत ब्वनापौ बियाबिज्यात ।

पं. आशाकाजी वज्राचार्य थः तिरि वेतिमायायात नापं ब्वनाः नेपालं जापानय् थ्यंकःबिज्यात । वसपोलं थःगु साथय् अष्ट-

साहस्रिका प्रज्ञापारमिता ग्रन्थरत्न नं यंकाविज्या:गु, नग त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय एयरपोर्ट भन्सार अड्डां १०० दँ मयाक पुलांगु सफू पिनें यंके दैमखु धका रोके यासेंलि, वसपोल पं. आशाकाजी वज्राचार्यजु भन्सारयापि अधिकारीवर्गतयृत 'प्रज्ञापारमिता' जापानय् ज्वना वनेमा:गु खँ फुक कनाबिज्यात, अले वसपोलं व ग्रन्थरत्न लितनं हयेमा:गु म्वँ यानाबीवं, वसपोलं प्रज्ञापारमिता ग्रन्थरत्न नं जापानय् थ्यंके खन। वसपोलपिं जापानय् थ्यंक: विज्या:गु ई खः नेपाल संवत् ११०५ कछलागा। अले वसपोल पं. आशाकाजी वज्राचार्यजु यल हिरण्यवर्ण महाविहारयागु परम्परा, मान्यता व थितिरीति विधिकथं फुक औपचारिकता पूर्ण याना: जापानया "तोकुरिन जी" महाविहारय् व मेगु निगू महाविहारय् याना: जम्मा स्वंगू महाविहारय् नेपालं यंका विज्या:गु अष्टसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता ग्रन्थरत्न पूजादि क्रिया प्रदर्शन याना: सस्वर पाठ यानाविज्यात, उकियागु सार संक्षेपकथं शून्यता दर्शनयागु खँ व्याख्या याना: कनाबिज्यात ।

थुकि जापानी भिक्षुपिन्त व बौद्ध उपासक उपासिकापिन्त आपलं प्रभाव लाकल। प्रज्ञापारमिता पाठ या:गुया परम्परा व मान्यतां नेपा:या हिरण्यवर्ण महाविहार व जापानया तोकुरिन जी महाविहारया दथ्वी तताक्यहेँया स्वापू (Sisterly Relations) कायम यानाबिल, प्रज्ञापारमितास निहित शून्यताया बौद्ध दर्शनया सैद्धान्तिक पक्ष व तत्सम्बन्धी व्यावहारिक चर्या पक्ष ब्वलंकाबिल। अले हानं वसपोलं अनया महाविहारया श्रद्धेय भिक्षुपिनिगु अनुरोध कथं नेपा:यागु वज्रयानी परम्पराया पूजाविधि चर्या गीत नृत्य प्रदर्शन याना: क्यनाबिज्यात, धर्म प्रवचन याना: दार्शनिक चर्चा परिचर्चा यानाबिज्यात, सद्धर्म यात्रायागु माध्यमं नेपा: व जापानयागु धार्मिक व सांस्कृतिक सम्बन्धयात ब्वातुकाबिज्यात। थ:गु विद्वता व व्यक्तित्वयागु छगू त:धंगु प्रभाव लाका: वसपोलपिं

जापानय् निसा च्वना: स्वदेश ल्याहाँ बिज्यात । अले थ:गु छेँ लिथ्यंसेंलि, वसपोलं थाय्‌थासय् जूगु धर्मसभाय् जापान देशय् जूगु थ:गु अनुभवया खँ कनाबिज्यात ।

अन्त्यस पं आशाकाजी वज्राचार्य यल (ललितपुर) या छगः रत्न खः, थथे धायेबलय् वसपोल नेपाल राष्ट्रया हे छगः रत्न खः, अले वसपोलं बौद्ध धर्म दर्शन व संस्कृतिया क्षेत्रय् गुलिनं च्वछायेबहःगु गौरवमय ज्याखँ सम्पन्न यानाच्वनाबिज्यात, थ्व फुक वा:चायेका: बोधि परिषद्‌या सभां वसपोलयात "अवदान रत्न" (Jewel of Illustrious deeds) उपाधि ल:ल्हा:गु जुल । शुभमस्तु ।

× × ×

पं. आशाकाजी वज्राचार्यजुया पाखें पिदनेधुंकूगु सफूया धलः

५

(१) बुद्ध-नृप जन्म बाखं
(२) सूर्योदय राजाया बाखं
(३) स्तोत्र दर्पण
(४) नेपाल वर्ष क्रिया
(५) बुंगद्यः नेपालय् हःगु वंशावली
(६) गुणवतीया बाखं
(७) नेपाल भाषा देव स्तोत्र
(८) अन्त्य शान्ति क्रिया पुस्तकम्
(९) सर्वानन्द नृप जातक
(१०) सुरदत्तया बाखं
(११) नेपाल तीर्थ व्रत
(१२) महायान बुद्ध धर्म दर्शन
(१३) आर्यतारा स्तुति परित्राण पाठ
(१४) द्वादश तीर्थ व्रत
(१५) मल्लकालीन गंप्याखं
(१६) बोधिसत्त्वावदान माला भाग १, २, ३
(१७) आचार्य अद्वयवज्र कृत गुरुमण्डलार्चन
(१८) सुवर्ण प्रभास सूत्रम् (नेपाल भाषां हीकूगु)
(१९) तारा पाराजिका
(२०) महायान बुद्ध धर्मचर्य्या

Pandit Vaidya Ashakaji Vajracharya

(A learned Buddhist scholar of Lalitpur.)

Ashakaji Vajracharya was born in 1909 A.D. at Athanani, Nakabahil in Lalitpur. He received his preliminary education from his father Jyoti Raj Vajracharya, who, unfortunately died very soon. His grandfather, Narendra Raj Vajracharya, then brought him up and taught him Ayurvedic medicine. So, by profession he is a Vaidyaraj (practitioner of Ayurvedic medicine) who is very well-known in Lalitpur.

But above all else he is an outstanding Buddhist scholar and a well-reputed philosopher of the Vajrayana school of Mahayana Buddhism, who is ever effortful in promoting and fostering Buddhist doctrine and culture. At present, he is the most respected teacher at Nepal Bauddha Sanskrit Adhyan Kendra (Buddhist Sanskrit Study Centre) at Akshyaswore Mahabihar. He also takes private classes on Buddhist rituals, philosophy and culture.

He is also a poet. His religious poems, which are very clear in concept and simple in expression, are very popular among Buddhist devotees. He is the author of numerous books, the most renowned of which is a 3-volume Bodhisattwaavadan Mala in Nepal Bhasa, his mother-tongue.

Well-versed in charya song and classical dance, he is one of the celebrated directors of Gan Pyakhan (Asta Matrika) dance of Lalitpur founded 300 years ago by the Malla king, Srinivas, in which he has appeared in the role of Vandhudatta Acharya in the epilogue.

In 1985, he was invited by the Buddhist monk, Reverend Takaoka Hitenobu, of Tok[illegible] Ji Buddhist Monastery of Nagoya, Japan. During his stay in Japan, he [illegible] the Astasahasrika Prajnaparmita (a sacred book of transcendental knowledge) and delivered talks on Nepalese Buddhist rituals and culture.

Lastly, he possess a unique knowledge of Buddhist Tantras. He is a recognized authority on Vajrayana Buddhism being practiced in Nepal.

Recently The Bodhi Parishad of Lalitpur conferred on him the title of "Avadan Ratna" in recognition of his glorious achievements.